

Близнюк Ігор Володимирович,
здобувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом
м. Київ, Україна

ОКРЕМІ РИСИ КОНФЛІКТІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

У статті зазначається, що більшість конфліктів виникають саме в процесі свідомого протиставлення окремими суб'єктами своїх бажань чи думок або дій встановленим нормам і правилам. Зауважено, що головною рисою конфліктів у сфері адміністративного права є недотримання окремими суб'єктами правовідносин встановлених або санкціонованих державою відповідних норм і правил. Наголошено, що адміністративні правопорушення, а відповідно і конфлікти в адміністративному праві спрямовані не на конкретних осіб, вони завдають шкоди невизначеній кількості осіб.

Ключові слова: конфлікт, адміністративні конфлікти, зіткнення потреб і цінностей, класифікація конфліктів, держава як сторона конфліктів, протиставлення встановленим правилам і нормам, відмінність адміністративних конфліктів від інших видів конфліктів.

Питання конфліктів неодноразово розглядалося у науковій літературі. Найбільш чітко матеріали дослідження конфліктів та їх відмінностей сформульовано в навчальному посібникові, підготовленому науковцями національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» [1]. Проте вони розглядають адміністративний конфлікт як протиборство суб'єктів вертикальних правовідносин, тобто конфлікти, які виникають у результаті організаційно-управлінської діяльності. Такі конфлікти виникають з приводу неприйняття окремими суб'єктами цілей, форм і методів зазначеної діяльності, а в окремих випадках – щодо використання певних результатів зазначеної діяльності [1]. Інші дослідники розглядають адміністративні конфлікти як такі, що відбуваються у сфері діяльності публічної влади [2]. Вони також розглядають конфлікт як такий, що виникає у результаті порушення прав суб'єктів правовідносин в адміністративно-розпорядчій та контрольній сферах. У цілому адміністративний конфлікт у цьому посібнику розглядається як протиборство сторін адміністративних правовідносин, як невиконання вимог законодавства чи порушення певних норм поведінки владних суб'єктів.

Балабнова Л.В. і Савельєва К.В. не розглядають окремо адміністративні конфлікти, проте вони наводять класифікацію всіх конфліктів і виокремлюють такі конфлікти, як випадковий та стихійний, а також експресивний, що певною мірою може бути віднесено, на наше переконання, на конфлікт в адміністративному праві [3].

Бандурка О.М. та Друзь В.А. наголошують, що конфлікт включає в себе такі ознаки:

- передусім – наявність окремих суперечностей;

© Blyzniuk Ihor, 2023

- зіткнення потреб і цінностей окремих суб'єктів;
- зіткнення інтересів та мотивів окремих суб'єктів;
- зіткнення несумісний поглядів.

Вони вважають що протиставлення в цілому є ядром будь-якого соціального конфлікту [4]. Зазначені риси конфліктів визначають й інші дослідники [5, 6].

Таким чином, конфлікт – це насамперед зіткнення інтересів. Якщо ми візьмемо конфлікти, які відбуваються в економіці, міжнародному праві, в сім'ї та побуті, то побачимо, що сторони конфліктів завжди мають свою думку чи своє бажання і намагаються його довести до відома іншої сторони, з метою отримання тих чи інших привілеїв або переваг, а також певних матеріальних чи інших благ.

Конфлікти в адміністративному праві також певною мірою стосуються надбання окремих переваг та привілеїв або, навпаки, встановлення тих чи інших порушених прав.

У науковій літературі на сьогодні відсутні чіткі класифікації видів конфліктів в адміністративному праві.

На нашу думку, їх можна поділити на декілька типів. Перший тип – це конфлікти між державами, які мають відповідні бажання або захопити території, або внести зміни до кордонів, але при цьому вони не доходять до так званої гарячої стадії конфлікту, тобто використання зброї. Зазначені конфлікти досить часто вирішуються шляхом переговорів та укладенням відповідних угод, які в подальшому стають основою для подальшого розвитку відносин між державами. Мабуть, немає необхідності стверджувати, що ці конфлікти мають відповідні адміністративні корені, проте в більшості випадків такі конфлікти відносяться до міжнародних [7, 8, 9].

Як вже згадувалося, окремі конфлікти в адміністративному праві виникають через неправильні дії або порушення законності працівниками державних установ, а також інших підприємств, установ та організацій. Ці конфлікти мають адміністративні корені, вони вирішуються або шляхом впливу на конфліктуючі сторони з боку керівництва, або шляхом адміністративного судочинства, коли суд аналізує конфлікт і суддя виносить рішення про поновлення прав людини, які було порушено діями тих чи інших органів державної влади [10].

Разом з тим, у юридичній літературі не зверталась увага на конфлікти, які в більшості випадків тягнуть за собою або покарання, або примусові дії з боку суб'єктів державної влади чи інших державних установ стосовно громадян, які допускають такі дії, що призводять до конфліктів.

Певною мірою, необхідно врахувати психологічні корені конфліктів. Автори дослідження з соціальної психології [11] доводять, що конфлікти виникають у результаті дій людини або суб'єкта права. При цьому один із суб'єктів вступає у конфлікт не тільки з іншим суб'єктом, а в цілому з суспільством.

Як доводять окремі дослідники, такі конфлікти в переважній більшості тягнуть за собою відповідальність. Вона може бути кримінальною або адміністративною.

Такі конфлікти виникають, передусім, у зв'язку з ігноруванням окремими особами правовими нормами та установками, наявними у суспільстві. Крім того, це можуть бути і конфлікти, пов'язані з ігноруванням та порушенням також моральних норм або

релігійних. Здебільшого зазначені конфлікти викликають осуд або відповідні дії з боку релігійної общини.

Психологи доводять, що люди у суспільстві взаємозалежні, тому слід визначати такі рівні виникнення конфліктів.

Поведінковий, особа має дотримуватися відповідних норм поведінки, встановлених законодавством та іншими нормами. У разі відхилення поведінки індивідуума від встановлених норм, виникає конфлікт. При цьому він може і не зачіпати конкретних осіб. Наприклад, поява у стані сп'яніння в громадському місці. Це ігнорування встановлених і моральних, і правових норм є конфліктом з суспільством та відповідними правовими нормами. На нашу думку, це конфлікт адміністративний, тому що особа за ігнорування відповідних норм права буде нести адміністративну відповідальність.

Є й інші приклади конфліктів, які відносяться до адміністративних, проте якщо взяти класифікацію, яку наводять певні дослідники, то їх у переліку адміністративних конфліктів немає. До таких конфліктів відносяться:

- порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів щодо захисту населення від шкідливого впливу шуму чи правил додержання тиші в населених пунктах і громадських місцях (ст. 182 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- дрібне хуліганство (ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення);
- азартні ігри, ворожіння в громадських місцях (ст. 181 Кодексу України про адміністративні правопорушення) та деякі інші [12].

Як ми бачимо, в усіх цих правопорушеннях виникає протиставлення між бажаннями окремих осіб, які є порушниками, та відповідними встановленими державою нормами. І конфлікти відбуваються саме у сфері приватних та суспільних інтересів.

Немає потреби говорити, що всі зазначені правопорушення є конфліктами між окремими особами та державою. Держава встановлює відповідні норми поведінки, яких зобов'язані дотримуватися всі громадяни. Нехтування зазначеними нормами поведінки викликає конфліктну ситуацію.

Таким чином, слід наголосити, що адміністративні правопорушення, а відповідно і конфлікти в адміністративному праві спрямовані не на конкретних осіб, вони завдають шкоди невизначеній кількості осіб.

Таким чином, конфлікти в адміністративному праві можна визначити як такі, що мають загальні риси:

- вони відрізняються від інших конфліктів, які визначаються як адміністративні;
- у цих конфліктах суб'єктом конфліктів є громадяни як суб'єкти адміністративно-правових відносин, а стороною правопорушення або конфлікту є держава та її органи;
- зазначені адміністративні конфлікти не мають чіткої спрямованості, вони спрямовані на невизначену кількість осіб;
- такі конфлікти відрізняються від кримінальних конфліктів, які включають серйозні порушення прав і свобод фізичних та юридичних осіб, які караються нормами кримінального права [13];
- згадані конфлікти відрізняються також від господарських конфліктів, адже господарські конфлікти здебільшого мають чітко визначеного суб'єкта, з яким виникає конфлікт [14];

© Blyzniuk Ihor, 2023

- у більшості випадків суб'єкти конфліктів розуміють свої дії і стають стороною конфліктів свідомо, що певною мірою має тягнути більшу відповідальність;
- існує також думка, що окремі конфлікти в адміністративному праві можуть виникати не свідомо, а в результаті відповідної впевненості чи байдужості громадян, проте це питання підлягає більш детальному вивченню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конфліктологія: навч. посіб. / Л.М. Герасіна, М.П. Требін, В.Д. Воднік та ін. Х.: Право, 2012. 128 с.
2. Іванов В.М., Іванова О.В. Юридична конфліктологія: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. К.: МАУП, 2004. 224 с.
3. Балабанова Л.В., Савельєва К.В. Конфліктологія: навч. посібник. К.: Вид. дім «Професіонал», 2009. 280 с.
4. Бандурка О.М., Друзь В.А. Конфліктологія. Х., 1997.
5. Пірен М.І. Основи конфліктології: навч. посібник. К., 1997. 212 с.
6. Скотт Д.Г. Конфлікти: шляхи їх подолання. К.: Зовнішторгвидат, 1991. 191 с.
7. Барабаш Ю.Г. Державно-правові конфлікти в теорії та практиці конституційного права. Х.: Право, 2008. 220 с.
8. Конфлікти в суспільствах, що трансформуються: зб. наук. статей: матеріали XI Харківських політологічних читань. Х.: Право, 2001. 200 с.
9. Конфліктологія: підруч. для студ. ВНЗ юрид. спец. / за ред. Л.М. Герасіної та М.І. Панова. Х.: Право, 2002. 256 с.
10. Тацій В.Я., Тодика Ю.М. Функціонування державної влади в аспекті конфліктології. Право України. 1997. № 8. С. 29–34.
11. Тейлор, Ш., Пипло, Л., Сирс, Д. Соціальна психологія. 2004. 767 с.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> 9 (дата звернення: 12.03.2023).
13. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001. № 25–26. Ст. 131.
14. Господарський кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. № 18–22. Ст. 144.

REFERENCES

1. Konfliktologhiia. "Conflictology": education manual / L.M. Herasina, M.P. Trebin, V.D. Vodnik et al. Kh.: Pravo, 2012. 128 p. [in Ukrainian].
2. Ivanov V.M., Ivanova O.V. (2004). Yurydychna konfliktologhiia. "Legal conflictology": a study guide for students of higher educational institutions. K.: IAPM. 224 p. [in Ukrainian].
3. Balabanova L.V., Savielieva K.V. (2009). Konfliktologhiia. "Conflictology": a study guide. K.: Ed. House "Professional". 280 p. [in Ukrainian].
4. Bandurka O.M., Druz V.A. (1997). Konfliktologhiia. "Conflictology". Kh. [in Ukrainian].
5. Piren M.I. (1997). Osnovy konfliktologii. "Basics of conflictology": teaching manual. K. 212 p. [in Ukrainian].
6. Scott D.H. (1991). Konflikty: shliakhy yikh prodolannia. "Conflicts: ways to overcome them". K.: Zovnishtorhvydav. 191 p. [in Ukrainian].
7. Barabash Yu.H. (2008). Derzhavno-pravovi konflikty v teorii ta praktytsi konstytutsiinoho prava. "State-legal conflicts in the theory and practice of constitutional law". Kh.: Pravo. 220 p. [in Ukrainian].

8. Konflikty v suspilstvakh, shcho transformuiutsa. "Conflicts in transforming societies": coll. of scientific articles: materials of the XI Kharkiv political sciences articles. Kh.: Law, 2001. 200 p. [in Ukrainian].

9. Konfliktolohiia. "Conflictology": a textbook for students of legal specialty / edited by L.M. Herasina and M.I. Panov. Kh.: Pravo, 2002. 256 p. [in Ukrainian].

10. Tatsii V.Ya., Todyka Yu.M. (1997). Funktsionuvannia derzhavnoi vlady v aspekti konfliktolohii. "Functioning of state power in the aspect of conflictology". Law of Ukraine. №. 8. P. 29–34 [in Ukrainian].

11. Teilor SH., Pyplo L., Syrs D. (2004). Sotsialna psykholohiia. "Social psychology". 767 p. [in Ukrainian].

12. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia. "Code of Ukraine on administrative offenses". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text9>. (Date of Application: 12.03.2023) [in Ukrainian].

13. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. "Criminal Code of Ukraine". Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2001. №. 25–26. Art. 131 [in Ukrainian].

14. Hospodarskyi kodeks Ukrainy. "Economic Code of Ukraine". Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2003. №. 18–22. Art. 144 [in Ukrainian].

UDC 342.9

Blyzniuk Ihor,

Applicant of the Department of the Educational and Scientific Institute of Law. Prince Vladimir the Great of the Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

CERTAIN FEATURES OF ADMINISTRATIVE LAW CONFLICTS

Modern conflict theory considers and analyzes various conflicts. In addition, a number of researchers in administrative law emphasize the characteristics of conflicts, which are rather little studied in the scientific literature. Conflictology states that a conflict is, first of all, a clash of different goals, interests and, in some cases, views of the opponents. At the same time, the scientific literature states that the goals and views of the conflicting parties have an opposite orientation.

As far as the classification of conflicts is concerned, they are also diverse. Most commonly, such types of conflicts are defined as international, interethnic, political, interpersonal, family and domestic.

Thus, all these conflicts have such a peculiarity that they arise on the basis of contradictions between the subjects. In our opinion, conflicts in administrative law also arise on the basis of contradictions to a certain extent. However, contradictions arise between the subjects of administrative law and their desires that contradict the norms generally established by the state or other subjects.

The main feature of conflicts in the sphere of administrative law is non-compliance of individual subjects of legal relations with the relevant norms and rules established or approved by the state. According to the statistics, the most frequent are conflicts arising in the sphere of public relations, i.e. the state or certain state bodies or local self-government bodies have

© Blyzniuk Ihor, 2023

established rules of conduct in public places. These rules must be observed, because their violation leads to violation of the rights of other subjects of administrative law.

In most cases, conflicts arise precisely in the process of individual subjects consciously opposing their desires or thoughts or actions to established norms and rules.

Such conflicts sometimes arise without the intention of certain entities to create a conflict situation. They can appear suddenly and then suddenly disappear.

If, for example, persons violating public order, smoking in public places, turning on loud music, committing other deeds, they violate the rights of other citizens, such actions are willful and the mentioned persons come into conflict with the relevant norms and established rules. in the community. That is, they oppose their desires and actions to the community and thus conflicts arise.

The purpose of this article is to define conflicts arising in administrative law that have different roots from other conflicts that may arise for reasons where there is no opposition between the interests of one person and the interests of other persons.

Keywords: conflict, administrative conflicts, clash of needs and values, classification of conflicts, the state as a party to conflicts, opposition to the established rules and norms, the difference between administrative conflicts and other types of conflicts.

Отримано 14.06.2023